

Sadako and the Thousand Paper Cranes

กวินธร เสถียร

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

บทคัดย่อ

ศิลปะการพับกระดาษหรือ “โอริกามิ” (Origami) เป็นวัฒนธรรมหนึ่งของประเทศญี่ปุ่นในการสร้างสรรค์กระดาษเป็นรูปทรงต่างๆ ตามแต่จินตนาการของผู้พับ การพับกระดาษเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย แต่การพับที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ และสร้างความทรงจำต่อคนทั้งโลก คือ การพับนกกระเรียนของเด็กผู้หญิงวัย 12 ปี จากวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง Sadako and the Thousand Paper Cranes โดย Eleanor Coerr ชาวแคนาดา เป็นผู้เขียน ตีพิมพ์ครั้งแรกที่สหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1977 โดยสำนักพิมพ์ G. P. Putnam's Sons ต่อมาในปี ค.ศ. 2004 สำนักพิมพ์ Puffin ตีพิมพ์อีกครั้งและจัดเป็น 1 ใน 9 หนังสือคลาสสิกสมัยใหม่ของพีพีเอ็น ซาดาโกะเขียนจากเรื่องจริงของเด็กผู้หญิงคนหนึ่งในช่วงปี ค.ศ. 1943-1955 เธอมุ่งหวังเข้าร่วมทีมนักวิ่งระดับมัธยมศึกษา แต่ความฝันไม่อาจเป็นจริงได้เพราะล้มป่วยด้วยโรคร้ายอันเป็นผลจาก “ลิตเติ้ลบอย” เมื่อ 10 ปีก่อนหน้านั้น ซาดาโกะเชื่อว่า นกกระเรียนมีอายุยืนถึงพันปี ดังนั้นหากผู้ป่วยพับนกกระเรียนถึงพันตัว สิ่งศักดิ์สิทธิ์จะช่วยให้หายจากโรคร้าย เรื่องราวของเธอช่วยปลุกฝังให้เด็กและเยาวชนตระหนักถึงภัยสงคราม และยับยั้งไม่ให้นันเกิดขึ้นสำหรับคนญี่ปุ่น ซาดาโกะคือฮีโร่ตัวน้อยที่เป็นแรงบันดาลใจแก่ผู้สิ้นหวัง แต่สำหรับผู้ซึ่งซังสงคราม ซาดาโกะกับนกกระเรียนพันตัว คือ คำพร่ำวอนขอสันติภาพบนโลกของเรา

คำสำคัญ: วรรณกรรมเยาวชน นกกระเรียนกระดาษ ฮิโรชิมา โอริกามิ

Sadako and the Thousand Paper Cranes

Gwyntorn Satean¹

Faculty of Social Sciences, Naresuan University

Abstract

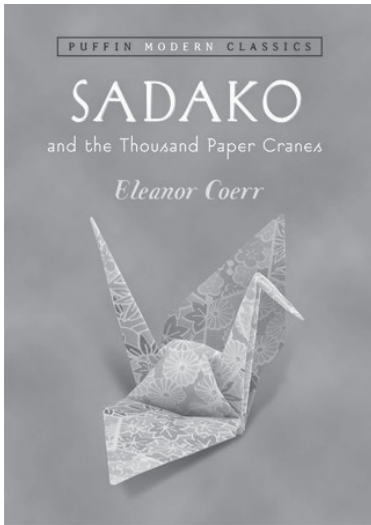
The art of paper folding, or so-called “Origami”, is a Japanese culture of making objects in various shapes out of the paper by the imagination of the folders. Paper folding is widely known. Paper folding provides a symbolical meaning and the memories for the whole world. The story of the folding Origami paper cranes by a 12-year girl in the juvenile literature entitled “Sadako and the Thousand Paper Cranes”, written by Eleanor Coerr, a Canadian author, and first published in 1977 in the United States of America by the G.P. Putnam’s Sons publisher and later re-published in 2004 by the Puffin Publisher. It has been recognized as one of nine Puffin modern classics. The story of Sadako was written from the real story of a girl during the 1943-1955; she hopes to attend the high school runner team, but her dream does not come true because of her illness with a severe disease as resulted from the “Little Boy” 10 years ago. It’s believed by the Japanese people that the cranes could live for a thousand year, and if the patient complete folding a thousand Origami paper cranes, the sacred god will help them recover from the illness. Sadako’s story inspires the children and youths to realize the war and stop it from happening. For the Japanese, Sadako is a little heroine who is an inspiration for the hopeless. However, for those who hate the war, “Sadako and the Thousand Paper Cranes” is our prayer; peace in the world.

Keywords: Juvenile literature, Paper Cranes, Hiroshima, Origami

---

¹ Corresponding author’s email: gwyntorns@nu.ac.th

1. บทนำ

ชื่อหนังสือ	Sadako and the Thousand Paper Cranes
ผู้เขียน	Eleanor Coerr
ครั้งที่พิมพ์	1
จำนวนหน้า	80
ราคา	US \$5.99
สำนักพิมพ์	Puffin Books
ISBN	978-0-14-240113-2

หากมีกระดาษเปล่าเพียง 1 แผ่น หีบยื่นให้เด็ก ๆ และเฝ้าสังเกตนิ้วมือน้อย ๆ บรรจงกรีดรีดพับ กระดาษแผ่นนั้นอาจแปรเปลี่ยนรูปทรงแตกต่างกันไปเป็นนก กบ ปลา จรวด ตามแต่จินตนาการที่พวกเขาจะรังสรรค์ได้ ตามถึงวัยผู้ใหญ่ ใครบ้างเล่าไม่เคยผ่านศิลปะการพับกระดาษ

ไทยเรารับเอาวัฒนธรรมนี้มาจากชาวญี่ปุ่นเรียกกันว่า “โอริกามิ” (折り紙 : Origami) และแพร่หลายมาถึงไทยราว 30 ปีที่ผ่านมา ทั้งๆ ที่ก่อนหน้านี้ “ลูกกล้วยแขก” น่าจะถือเป็นการพับกระดาษแบบไทยดั้งเดิม (Manager Online, 2016) ลีฟลี (Lively, 2009, pp. 264-337) ได้เสนอแนะวิธีพับกระดาษไว้ 33 รูปแบบ เริ่มด้วยรูปทรงง่ายๆ อย่างเครื่องร่อน กระทั่งช้างซึ่งเป็นทักษะขั้นสูง ส่วนแมคอาร์เธอร์ และ แลง (McArthur and Lang, 2013) กล่าวว่า รูปทรงการพับกระดาษนั้นไม่มีที่สิ้นสุดมันจะเป็นอย่างไรก็ได้ แล้วแต่จินตนาการและกลวิธีของผู้พับ

เรื่องราวการพับกระดาษสำหรับคนไทยเป็นที่รู้จักแพร่หลายเมื่อ “หม่อม ทองดี” เด็กชายวัย 12 ปี

ที่มีสัญชาติไทยเพียงชั่วคราว กว่าอันดับ 3 ในการแข่งเครื่องบินกระดาษพับชิงแชมป์นานาชาติ ที่เมืองชิบะ (Chiba) ประเทศญี่ปุ่นในปี พ.ศ. 2552 (Telegraph, 2009) แต่การพับกระดาษที่สร้างความหมาย และความทรงจำต่อคนทั้งโลก คือ การพับนกกระเรียนของซาดาโกะให้ถึงหนึ่งพันตัว เพียงหวังว่านกกระดาษนั้นจะทำให้เธอหายจากการเจ็บป่วย เรื่องราวจากชีวิตจริงของเด็กผู้หญิงวัย 12 ปี ถูกถ่ายทอดผ่านวรรณกรรมเรื่อง “ซาดาโกะกับนกกระเรียนพันตัว” (Sadako and the Thousand Paper Cranes)

ซาดาโกะ เป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน (Juvenile Literature) เนื้อหาเพียง 63 หน้า กะทัดรัดกว่ากระดาษขนาด B5 เขียนโดยอีลีเนอร์ เคอร์ (Eleanor Coerr) พิมพ์ครั้งแรกที่ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ. 1977 โดยพุดนัมซัน (Putnam's Sons) และพิมพ์ซ้ำในปี ค.ศ. 1999 และ 2004 โดยพัฟฟินบุ๊ค (Puffin Books) ทั้งเป็น 1 ใน 9 หนังสือคลาสสิกสมัยใหม่ของพัฟฟิน เช่นเดียวกับชาร์ลีสกับโรงงานช็อกโกแลต (Charlie and the Chocolate Factory) คู่หูเจาะเวลาหาอดีต (Time Cat)

ปริศนามรดกอัจฉริยะ (The Westing Game) เป็นต้น ส่วนในประเทศไทย ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และการสนับสนุนของมูลนิธิสงเคราะห์เด็กยากจน ซี.ซี.เอฟ. ในประเทศไทย² และองค์การช่วยเหลือเด็กและครอบครัวยากจนทั่วโลก ได้ตีพิมพ์เป็นภาษาไทย ครั้งที่ 1 และ 2 ในปี พ.ศ. 2529 แปลโดย ถิรนนท์ อนุวัช ในโครงการสื่อเพื่อสันติภาพ ชุดที่ 1 เนื่องในปีสันติภาพสากล^{3,4} (1986 International Year of Peace) โดยมีเป้าหมายเพื่อปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนเห็นภัยสงคราม ความขัดแย้งของมนุษยชาติจากความแตกต่างด้านชีวิตความเป็นอยู่ และความรู้สึกนึกคิด (Coerr, 1986) และสำนักพิมพ์ซานซาลาได้ตีพิมพ์อีกครั้งในปี พ.ศ. 2547 โดย พินทุสร ติวตานนท์ (Coerr, 2004) เป็นผู้แปล

2. เนื้อหา

เนื้อหาหนังสือแบ่งเป็น 3 ส่วนคือ (1) ส่วนนำ (2) เนื้อหาหลัก 9 บท ประกอบด้วย ลางแห่งโชค (Good Luck Signs) วันแห่งสันติภาพ (Peace Day) ความลับของซาดาโกะ (Sadako's Secret) ไม่มีความลับอีกต่อไป (A Secret No Longer) นกกระเรียนสีทอง (The Golden Crane) เคนจิ (Kenji) ร้อยความหวัง (Hundreds of Wishes) วันสุดท้าย (Last Days) ล่องลอยไปกับสายลม (Racing with the Wind) และ (3) ส่วนท้าย

เนื้อหาส่วนนำ บอกเล่าช่วงเวลาและสถานที่ของเหตุการณ์ในเรื่อง ส่วนเนื้อหาท้ายบทเป็นเรื่องราวต่อเนื่องจากนกกระเรียนตัวสุดท้าย ซึ่งถูกรวบรวมตีพิมพ์เป็นหนังสือชื่อ “โคเคชิ” (Kokeshi) หรือ

ชีวประวัติซาดาโกะ กลายเป็นแรงบันดาลใจสำหรับชาวญี่ปุ่นทั่วประเทศ กระทั่งเกิดเป็นอนุสรณ์สันติภาพเยาวชน (Children's Peace Monument) ณ สวนสันติภาพฮิโรชิมา (Hiroshima Peace Park) (ภาพที่ 1) และที่สวนสันติภาพแห่งนี้ เป็นแรงกระตุ้นสำหรับอิลิเนอร์ เคอร์ ให้ค้นหาชีวประวัติของซาดาโกะจากหนังสือโคเคชิ เพื่อบอกเล่าเรื่องราวเหล่านี้สู่เด็กชาวอเมริกัน รวมถึงเด็ก ๆ ทั่วโลก

ส่วนการสรุปเนื้อหาหลัก (Synopsis) หลักทั้ง 9 บท ผู้วิจารณ์ไม่มุ่งหวังที่จะเปิดเผยเนื้อหาสำคัญ (Spoilerism) เนื่องจากเนื้อเรื่อง ตัวละคร และฉากเหตุการณ์มีความกระชับอยู่แล้ว ต่างจากบทวิจารณ์ก่อนหน้าเรื่อง “เด็กหญิงผู้ชูธงขาว” (The Girl with the White Flag) (Satean, 2017) ที่สรุปเนื้อหาทุกบทเพราะมีรายละเอียดมากกว่า อย่างไรก็ตาม เพื่อให้บทวิจารณ์มีความสมบูรณ์ตามองค์ประกอบของบทความ จึงสรุปเนื้อหาพอสังเขป ดังนี้

ซาดาโกะ ซาซากิ (Sadako Sasaki) ในวัย 12 ปี เป็นลูกคนที่สองของครอบครัวซาซากิ เธอเกิดเมื่อวันที่ 7 มกราคม ค.ศ. 1943 (Sadako Heritage, 2018) มีน้องสาววัย 9 ปี น้องชายคนเล็กวัย 6 ปี และพี่ชายคนโตวัย 14 ปี ทั้งหมดอาศัยอยู่ที่เมืองฮิโรชิมา (Hiroshima) ทางตะวันตกของเกาะฮอนชู (Honshu) ประเทศญี่ปุ่น ความตอนต้นจากหนังสือระบุว่า

“Sadako was born to be runner. Her mother always said that Sadako had learned to run before she could walk...”

(Coerr, 2004, p. 9)

² ปัจจุบันคือ มูลนิธิ ซี.ซี.เอฟ. เพื่อเด็กและเยาวชน ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

³ องค์การสหประชาชาติกำหนดให้ปี ค.ศ. 1986 เป็นปีสันติภาพสากล (UNESCO, 1986)

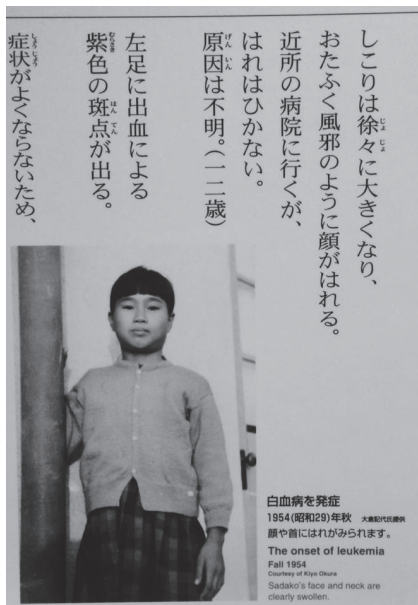
⁴ เนื่องในปีสันติภาพสากลโรงพิมพ์ได้จัดทำเหรียญ 2 บาท จำนวน 5 ล้านเหรียญ เป็นที่ระลึกและกลายเป็นเหรียญหายากสำหรับนักสะสม (Pop Upupup, 2016)

ซาดาโกะเกิดมาเพื่อจะเป็นนักวิ่ง นางซาซากิ มักพูดอยู่เสมอว่า เธอเรียนรู้ที่จะวิ่งก่อนหัดเดินได้เสียอีก หลังเลิกเรียนวันหนึ่งความหวังของเธอเป็นจริง เมื่อได้รับเลือกจากชั้นประถมศึกษาให้เข้าเป็นสมาชิก ในทีมวิ่งผลัด หากชนะย่อมมีโอกาสเข้าไปอยู่ในทีม ระดับมัธยม ซึ่งเป็นความฝันอันยิ่งใหญ่ของเธอ เมื่อถึง วันแข่ง ชั่วขณะหนึ่งของการวิ่ง หัวใจเธอก็เจ็บแปลบ ตามด้วยอาการเวียนศีรษะ แต่ความต้องการเอาชนะ ทีมคู่แข่งกลายเป็นแรงกระตุ้นต่อการสร้างขวัญกำลังใจ เธอบอกตนเองว่าไม่เป็นไร และเก็บความลับไว้ไม่บอกใครกระทั่งเพื่อนสนิท

วันหนึ่งในช่วงฤดูหนาว โลกที่หมุนอย่าง เชื่องช้า กลับหมุนคว้างรอบตัวเธอ ราวกับจะเร่งเร็ว เวลาให้ผ่านไปเร็ววันขึ้น ซาดาโกะล้มฟุบลงตรงสนาม โรงเรียนและถูกหามส่งไปยังโรงพยาบาล เมื่อครอบครัว มาถึง ความลับก็ถูกเปิดเผย ความเจ็บแปลบและ

อาการเวียนศีรษะนั้น เป็นผลพวงของโรคร้ายที่เกิดจาก สงครามในอดีต เธอจึงต้องพักรักษาตัวในแผนก โรงพยาบาลที่รักษาโรคนี้อันเป็นการเฉพาะ

เมื่อเพื่อนสนิทคนหนึ่งมาเยี่ยมและพับ กระจายสีทองเป็นรูปนกกระเรียนให้ไว้เป็นของที่ระลึก และเล่าถึงความเชื่อที่ว่า นกกระเรียนมีอายุยืนนับพันปี และหากผู้ป่วยพับนกได้ถึงพันตัว สิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็จะ ดลบันดาลให้คำอธิษฐานที่จะหายจากโรคร้ายเป็นจริง นกกระเรียน 9 ตัวแรกที่เธอพับจึงถูกวางเรียงบนโต๊ะ แม้จะไม่เรียบร้อยนักแต่ก็เป็นการเริ่มต้น กระดาษ หลากสี หลากประเภท แม้แต่กระดาษห่อกล่องยา ก็ถูกนำมาพับ บ้างถูกวาง บ้างห้อยแขวนอยู่รายรอบ เตียง นกกระเรียนอีกกว่า 990 ตัว จึงกลายเป็น แรงอธิษฐานของซาดาโกะ ครอบครัว และเพื่อนๆ ที่หวัง ให้เธอหายป่วย และกลับมาเป็นนักวิ่งไล่ตามความ ตั้งใจของตนเอง

ภาพที่ 1 ภาพถ่ายซาดาโกะที่พิพิธภัณฑ์อนุสรณ์สันติภาพฮิโรชิม่า (ซ้าย) และอนุสรณ์สันติภาพเยาวชน (ขวา) (กวินธร เสถียร, ผู้ถ่ายภาพ, 13 มิถุนายน 2561)

3. บทวิจารณ์

งานศึกษาวรรณกรรมเยาวชนญี่ปุ่นกับสงครามโลกครั้งที่ 2 ของ พิสิณี ฐิตวิริยะ (Thitaviriya, 2005, pp. 1-3) เสนอว่า สงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อทิศทางของงาน ซึ่งแต่เดิมวรรณกรรมเยาวชนญี่ปุ่นพัฒนามาจากนิทานและตำนาน แต่ภายหลังได้สะท้อนเหตุการณ์สงครามมากขึ้น โดยเฉพาะผลงานของชาวญี่ปุ่นเท่านั้น ผลงานของชาวต่างชาติก็มีลักษณะดังกล่าวด้วย เช่น ผลงานของ เคอร์

แม้ไม่ได้เผชิญกับสงครามโดยตรงหรือเข้าใจสังคมนวัตกรรมญี่ปุ่นมากนัก แต่เคอร์ก็ถ่ายทอดเนื้อหาที่แสดงถึงความเจ็บปวดของเหยื่อจากสงครามและผู้คนรอบข้างที่ได้รับผลกระทบได้เป็นอย่างดี จนสร้างอารมณ์สะเทือนใจแก่ผู้อ่าน ด้วยการอิงโครงเรื่องจากหนังสือโคเคชิ ประสบการณ์ต่างๆ ในฐานะนักหนังสือพิมพ์และบรรณาธิการเนื้อหาเกี่ยวกับเด็ก การท่องเที่ยวญี่ปุ่นช่วงปี ค.ศ. 1949 เพื่อเขียนงานให้หนังสือพิมพ์ออกตาดาว (Ottawa Journal) การศึกษาวัฒนธรรมญี่ปุ่นโดยอาศัยอยู่ที่ฟาร์มแห่งหนึ่งแถบชนบทของโยนะโกะ (Yonago) และการเยือนฮิโรชิมาในปี ค.ศ. 1963 (Coerr, 2004, pp. 65-67) ซาดาโกะกับนกกระเรียนพันตัวจึงเกิดขึ้น โดยมีเป้าหมายให้เด็กชาวอเมริกันรับรู้ประสบการณ์สงครามเช่นเดียวกับคาดหวังว่าผู้นำทั่วโลกจะได้รับรู้เพื่อหลีกเลี่ยงสงครามในทุกวิถีทาง นอกจากเรื่องซาดาโกะแล้ว เคอร์ยังบอกเล่าชะตากรรมของ “มิเอะโกะ” (Mieko) เด็กผู้หญิงอีกรายที่ได้รับผลกระทบจากสงครามที่นางาซากิ (Nagasaki) ผ่านเรื่อง “Mieko and the Fifth Treasure” (Coerr, 1993)

การวางโครงเรื่องซาดาโกะ เป็นไปตามลำดับเวลา (Chronological Order) เน้นพรรณนาเหตุการณ์ อิงจากชีวประวัติของซาดาโกะ เสริมด้วยบทสนทนาที่ผู้เขียนจินตนาการผ่านตัวละครหลักในครอบครัวซาดาโกะคือ พ่อ-แม่ พี่-น้อง และตัวละคร

รอง คือ เพื่อนสนิท เด็กที่โรงพยาบาล คุณหมอม และนางพยาบาล เคอร์ต้องการให้เด็ก ๆ ชั้นประถมได้เรียนรู้เรื่องราวของซาดาโกะ จึงนำเสนอเนื้อหาด้วยภาษาที่เรียบง่าย กระชับ สอดแทรกภาพวาดแสดงสีหน้าและอารมณ์ของตัวละครเต็มหนึ่งหน้ากระดาษในแต่ละบทวาดโดย โรนัลด์ เฮมเลอร์ (Ronald Himler) ลายเส้นและความอ่อนละมุนของภาพมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้สึกตัวละคร และลดทอนอารมณ์เศร้าจากเนื้อหา

แก่นเรื่องหลัก (Theme) สะท้อนผ่านแนวคิดด้านความเข้มแข็งของซาดาโกะที่จะต่อสู้กับโรคร้าย ความกลัวต่อความตาย และความหวังที่จะกลับคืนสู่ผู้วิ้งในสนาม แม้อันตอนต้นซาดาโกะจะกลัวและกังวล เพราะเป็นนักกีฬาที่เคยมีสุขภาพดีมาก่อน แต่ท้ายที่สุดก็ยอมรับต่อความเจ็บป่วยและโชคชะตาของตน เธอค่อยๆ ปรับตัวด้วยจิตใจที่เข้มแข็ง กำลังใจจากครอบครัว โดยมีความเชื่อเรื่องนกกระเรียนเป็นเครื่องรางแห่งโชค การผูกโยงจำนวนนกกระเรียนที่เพิ่มขึ้นในแต่ละบทเข้ากับแก่นเรื่อง แสดงถึงจิตใจอันเข้มแข็งของซาดาโกะ ขณะที่ผู้อ่านก็ลุ้นเอาใจช่วย และค่อยๆ ซึมซับเรื่องราวที่บีบคั้นหัวใจ บุคลิกของตัวละครกลายเป็นแรงบันดาลใจสำหรับเด็ก ๆ ที่เจ็บป่วยให้มีกำลังใจต่อสู้กับความยากลำบาก

Back in her room Sadako was thoughtful. She tried to imagine what it would be like to be ill and have no family. Kenji was brave, that's all. She made a big crane out of her prettiest paper and sent it across the hall to his room. Perhaps it would bring him luck. Then she folded more birds for her flock.

Three hundred and ninety-eight.

Three hundred and ninety-nine.

(Coerr, 2004, pp. 44-45)

แก่นเรื่องรองคือ การต่อต้านสงครามและเรียกร้องสันติภาพ แม้ว่าเนื้อเรื่อง (บทที่ 1-9) ไม่ได้สะท้อนถึงแก่นเรื่องรองด้านการต่อต้านสงครามโดยตรง แต่ความเจ็บป่วยและอาการเจ็บปวด เด็กที่สูญเสียคนในครอบครัวอันเป็นที่รักจนต้องกำพร้า และซากปรักหักพังของเมืองก็แสดงให้เห็นว่าผลกระทบของสงครามนั้นโหดร้ายเพียงใด ส่วนแก่นเรื่องรองต่อการเรียกร้องสันติภาพ ก็ไม่ปรากฏในเนื้อหาโดยตรง แต่เคอร์แฝงไว้โดยใช้ศิลปะการพันนกระดายเป็นสื่อกลางในการร่วมมือกันสร้างสันติภาพ ซึ่งหากพิจารณาเนื้อหาการพันนกระเรียน ซาดาโกะมีเหตุผลเดียวคือเพื่อที่จะหายจากโรคร้าย แต่การวิเคราะห์ตามตัวบทย่อมไม่อาจเข้าถึงนัยดังกล่าว ในปัจจุบัมบทส่วนท้ายเคอร์จึงได้สรุปความไว้อย่างแจ่มชัดว่า

*This is our cry,
this is our prayer;
peace in the world*

(Coerr, 2004, p. 64)

พิลินี ฐิตวิริยะ (Thitaviriya, 2005, p. 64) ให้ความเห็นว่า เคอร์บอกเล่าเรื่องราวของซาดาโกะโดยไม่ได้มีประสบการณ์ร่วมในสงคราม เป็นเพียงมุมมองที่ถ่ายทอดมาจากคนญี่ปุ่นอีกต่อหนึ่ง แต่เด็กชาวอเมริกันก็ได้รับรู้ว่า เด็กๆ ชาวญี่ปุ่นเผชิญผลกระทบจากภัยสงครามเช่นไร ส่วนวัฒนธรรมก็เป็นเรื่องทั่วไปไม่อาจเรียนรู้ความเป็นญี่ปุ่น (Japanese Culture) ได้ลึกซึ้ง

ผู้วิจารณ์เห็นว่า ด้วยความกระชับของเนื้อหาการขยายความในประเด็นอื่นย่อมไม่อาจทำได้ลึกซึ้ง แต่ผู้อ่านซึ่งเป้าหมายคือเด็กชั้นประถมศึกษาก็ได้เรียนรู้เหตุการณ์สำคัญ ประเพณี รวมถึงเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยในวัฒนธรรมญี่ปุ่นได้ตามสมควรกับวัย ประเด็นที่พบ อาทิ (1) ความเชื่อเรื่องการพันนกระเรียน

ซึ่งชาวญี่ปุ่นเชื่อว่าเป็นสัตว์มงคล ดังสุภาษิต “นกระเรียนพันปีเต่าหมื่นปี” (鶴は千年、亀は万年: tsuru wa sennen, kame wa mannen) (Padula, 2016) ดังนั้น การพันนกระเรียนจึงสื่อความถึงการขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้มีอายุยืนยาว (2) เหตุการณ์ในงานระลึกถึงผู้จากไปในสงครามในวันที่ 6 สิงหาคม สวนสันติภาพฮิโรชิมา ซึ่งปัจจุบันก็ยังมีจัดงานเป็นประจำทุกปี โดยมีการจัดเทียนลอยโคมกว่า 10,000 โคมปล່อยล่องลอยไปในแม่น้ำโอะตะ (Ohta River) (Hiroshima Prefecture, 2018) (3) งานทำบุญแด่บรรพชนผู้ล่วงลับหรือเทศกาลโอะบง (お盆) ช่วงวันที่ 13-15 สิงหาคม ญาติพี่น้องต่างถิ่นจะกลับมาเยี่ยมครอบครัว ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับประเพณีสารทเดือนสิบทางภาคใต้ของไทย

นอกจากเสียหนึ่งในประวัติศาสตร์สงครามและเกร็ดวัฒนธรรมญี่ปุ่นแล้ว วรรณกรรมเรื่องนี้ยังมีส่วนช่วยให้เด็ก ๆ พัฒนาทักษะการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม (Social and Emotional Learning: SEL) แต่ต้องอยู่ภายใต้คำแนะนำหรือกิจกรรมเสริมโดยครูผู้สอน (Heath, Smith, & Young, 2017, pp. 541-548) ทักษะ SEL ที่เด็กได้เรียนรู้จากซาดาโกะ ได้แก่ (1) การตระหนักรู้ตนเอง (Self-Awareness) คือ การยอมรับความเจ็บป่วย แต่ยังคงมีความหวังและจิตใจที่เข้มแข็ง (2) การจัดการตนเอง (Self-Management) ซึ่งแม้เป็นเพียงเด็กวัย 12 ปี แต่เธอก็มุ่งมั่นที่จะเข้าร่วมทีมนักวิ่งระดับประถมจนถึงมัธยม (3) ความตระหนักรู้ทางสังคม (Social Awareness) คือ การเข้าใจความทุกข์ของพ่อแม่ เธอจึงต้องอดทนไม่อุทธรณ์ต่อความเจ็บปวด และ (4) ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Relationship Skills) ซึ่งเธอแสดงน้ำใจด้วยการพันนกระเรียนตัวใหญ่ให้เพื่อนที่เจ็บป่วยเช่นกัน

งานศึกษาของ Al-Jafar (2016, pp. 83-94) ได้นำเรื่องซาดาโกะซึ่งมีเหตุการณ์ใกล้เคียงกับที่

เกิดในประเทศคูเวต (Kuwait) เมื่อเดือนสิงหาคม ปี ค.ศ. 1990 มาถ่ายถอดแก่นักศึกษาที่ต่างชั้นปีกัน จำนวน 45 คน ของมหาวิทยาลัยคูเวต โดยพวกเขาจะ ได้พับนกกระเรียนแต่ไม่ทราบถึงนัยที่แฝงอยู่ จากนั้น ผู้สอนจึงนำเสนอเรื่องราวของซาดาโกะ และตั้งคำถาม ต่อประเด็นสำคัญและคุณค่าที่ได้รับ ผลการศึกษาเป็น ที่น่าสนใจว่า ผู้เรียนได้สะท้อนคุณค่า 9 ประการ จาก เรื่องซาดาโกะ ได้แก่ (1) การเรียนรู้ร่วมกันที่จะพับนก กระดาษ (2) ความอดทนต่องานฝีมือ (3) การพัฒนา ทางอารมณ์ (4) การลองผิดลองถูกเข้าไปข้างหน้า (5) ความรู้สึกมั่นใจ (6) การมีสมาธิ (7) การเรียนรู้ ด้วยการลงมือทำ (8) การเรียนรู้ทักษะชีวิตจาก การเล่นและถ่ายถอดผู้อื่นได้ และ (9) การเรียนรู้ วัฒนธรรมอื่น

คุณค่าดังกล่าวมาข้างต้นคือ ประโยชน์จาก วรรณกรรมเรื่องนี้ และสำหรับผู้อ่านที่ต้องการศึกษา ชีวิตประวัติของซาดาโกะเพิ่มเติม สามารถศึกษาได้จาก หนังสือ 20 สตรีผู้เป็นสัญลักษณ์แห่งยุคศตวรรษที่ 20 โดย ดวงธิดา ราเมศวร์ (Ramet, 2011) หรือ เว็บไซต์ของซาดาโกะที่เผยแพร่เป็นภาษาญี่ปุ่นและ ภาษาอังกฤษที่ <http://www.sadako-jp.com/sub1.html> (Sadako Heritage, 2018)

4. บทส่งท้าย

Sadako and the Thousand Paper Cranes เป็นวรรณกรรมเยาวชนที่มีเนื้อหาสั้นและ กระชับ แต่ Eleanor Coerr ก็ประพันธ์ขึ้นโดย สื่อถึงอารมณ์ได้หลากหลาย ทั้งความมีชีวิตชีวา ของซาดาโกะ คราบน้ำตา และพลังแห่งความหวัง แม้จะมีข้อความแนะนำเพียงพลิกปกหน้าว่าเป็น “โศกนาฏกรรม” แต่ความอิมพีเรียลก็ไม่ได้ฉายภาพ

มาตั้งแต่ต้น และไม่เพียงต้องกังวลว่าเนื้อหาจะโหดร้าย ทารุณเช่นฉากสมรภูมิมิสกรรมใน “เด็กหญิงผู้ซึ้งซึ้ง” (Higa, 1989)

ผู้อ่านจะค่อยๆ ซึมซับเรื่องราวของซาดาโกะ ทั้งความมุ่งมั่นต่อการเป็นนักวิ่ง ความเจ็บปวดที่ คืบคลานเข้ามา การยอมรับต่อโชคชะตากรรม ความหวังของการมีชีวิตอยู่จนเป็นสุภาพสตรีผู้สูงวัย ความรักและกำลังใจจากคนในครอบครัว กระทั่ง อีสราภาพที่นกกระเรียนจะพาเธอไปในท้ายที่สุด

ย้อนกลับไปตอนต้นสำหรับ หม่อม ทองดี เครื่องบินกระดาษเพียง 1 ลำ อาจส่งผลให้เขามีสัญชาติไทยในวันข้างหน้า แต่นกกระเรียนกระดาษ ของซาดาโกะ แม้จะพับได้เป็นพันเป็นหมื่นตัว ก็ไม่ อาจสร้างปาฏิหาริย์ให้เป็นจริง ทว่าสิ่งสำคัญที่หนังสือ สื่อออกมา ไม่ใช่คิดว่า “เราสูญเสียอะไร” แต่ต้อง คิดว่า “เราเหลืออะไรไว้มากกว่า” เจ้าหนูลิตเติ้ลบอย (Little Boy) ซึ่งถูกหย่อนลงที่ฮิโรชิมา เกิดมาเพื่อ ทำลายล้างและสลายไปชั่วพริบตาพร้อมๆ กับ ความเสียหายเหลือคณตต่อชาวญี่ปุ่น แต่ซาดาโกะ ซาซากิ เกิดมาเพื่อสร้างความหวัง ความศรัทธา และความ เชื่อมมั่นต่อการแสวงหาสันติภาพสำหรับคนทั่วโลก

15 มิถุนายน - 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 คุณปู่โทชิยุกิ มิมากิ (Toshiyuki Mimaki) วัย 75 ปี ผู้รอดชีวิตจากเหตุการณ์ในปี ค.ศ. 1945 นำ นกกระเรียน 1,000 ตัว มายังนครนิวยอร์ก นกบางส่วน ถูกวางบนโต๊ะผู้แทนชาติมหาอำนาจ ซึ่งปฏิเสธเข้าร่วม ประชุมสนธิสัญญาห้ามใช้อาวุธนิวเคลียร์ ณ ที่ประชุมใหญ่ สหประชาชาติ (Mano, 2017) เวลา 73 ปีผ่านไป แต่การพับนกกระเรียน (折り鶴 : Orizuru) ก็ยังคงเป็น “สัญลักษณ์” แห่งสันติภาพสากล ตราบนาน ปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- Al-Jafar, A. A. (2016). Sadako and the Thousand Paper Cranes: The Dialogic Narrative in the Educational Act. *International Education Studies*, 9(10), 83-94.
- Coerr, E. (1986). *Sadako and the Thousand Paper Cranes* (2 ed.). (T. Anawat, Trans.) Bangkok: Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University [In Thai].
- Coerr, E. (1993). *Mieko and the Fifth Treasure*. New York: Puffin Books.
- Coerr, E. (2004). *Sadako and the Thousand Paper Cranes*. New York: Puffin Books.
- Coerr, E. (2004). *Sadako and the Thousand Paper Cranes*. (P. Tivutanon, Trans.) Bangkok: Chanchala [In Thai].
- Heath, M. A., Smith, K., & Young, E. L. (2017, October). Using Children's Literature to Strengthen Social and Emotional Learning. *School Psychology International*, 38(5), 541-561.
- Higa, T. (1989). *The Girl with the White Flag*. Tokyo: Kodansha International.
- Hiroshima Prefecture. (2018). *Hiroshima Peace Memorial Ceremony & Peace Message Lantern Floating Ceremony*. Retrieved June 29, 2018, from <https://goo.gl/vSGD5R>
- Lively, K. (2009). *Papercrafts & Paper Fun*. London: Hermes House.
- Manager Online. (2016, April 28). *Origami for Children Brain, The Art of Paper Folding*. Retrieved December 24, 2017, from <https://goo.gl/P2evSC> [In Thai]
- Mano, K. (2017, June 25). 'Orizuru' put on tables of 5 absent nuke powers, Japan at U.N. Retrieved June 30, 2018, from The Asahi Shimbun: <https://goo.gl/5jeS6C>
- McArthur, M., & Lang, R. (2013). *Folding paper: the infinite possibilities of origami*. Tokyo: Tuttle Publishing.
- Padula, D. (2016, January 4). Dragon Ball Culture Volume 5: Demons. Padula, Derek.
- Pop Upupup. (2016, November 5). *Rare 2 Thai baht coins (Collection 1) 2 Thai baht for collector*. Retrieved March 9, 2018, from YouTube: <https://youtu.be/EEhXSCyNO8g>
- Ramet, D. (2011). *20 Women Icons of the 20th Century*. Bangkok: Prewtham [In Thai].
- Sadako Heritage. (2018, May 6). *Life of Sadako Sasaki*. Retrieved June 6, 2018, from <http://www.sadako-jp.com/sub1.html>
- Satean, G. (2017). Book Review: The Girl with the White Flag. *Japanese Studies Journal*, 34(2), 129-135 [In Thai].
- Telegraph. (2009, September 21). *Stateless boy allowed to leave Thailand for paper aeroplane contest*. Retrieved December 24, 2017, from <https://goo.gl/Rpo2hi>
- Thitaviriya, P. (2005). *Japanese Children's Literature and the Second World War*. Master Thesis, Chulalongkorn University, Bangkok [In Thai].
- UNESCO. (1986). *The Courier 1986 International Year of Peace*. (E. Glissant, Ed.) Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.